

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU13

Nystart för en stärkt minoritetspolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

I skrivelsen redogör regeringen översiktligt för nuläget inom minoritetspolitiken och bedömer att arbete återstår för att efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter ska kunna säkerställas. Regeringen beskriver nästa steg för en stärkt minoritetspolitik, inklusive innebörden av ett helhetsgrepp om utmaningar och möjligheter på området. Det redogörs för behovet av en nystart av politikområdets styrkedja, inklusive att myndighetsstrukturen för samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken bör utredas och analyseras närmare samt att uppföljningssystemet bör förbättras. Regeringen anför vidare att det krävs ett långsiktigt arbete för de nationella minoriteternas språk och kultur, bl.a. genom ett handlingsprogram för bevarande av språken och genom att organiseringen av språkcentrum eller motsvarande funktioner utreds.

Regeringen beskriver kopplingen mellan hälso- och sjukvården och minoritetspolitiken samt behovet av kunskap om de nationella minoriteternas hälsosituation. Det bedöms även att ett långsiktigt och strategiskt arbete med kompetensförsörjning är nödvändigt för att komma tillrätta med bristen på utbildad personal. Slutligen bedömer regeringen att kunskapen om och synligheten för de nationella minoriteterna behöver öka i samhället och beskriver de olika aktörernas roller och ansvar.

Behandlade förslag

Regeringens skrivelse 2017/18:282 Nystart för en stärkt minoritetspolitik.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Utskottets överväganden.....	5
Nystart för en stärkt minoritetspolitik.....	5
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Skrivelsen.....	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Nystart för en stärkt minoritetspolitik

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:282 till handlingarna.

Stockholm den 17 januari 2019

På konstitutionsutskottets vägnar

Hans Ekström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hans Ekström (S), Marta Obminska (M), Ida Karkiainen (S), Ida Drougge (M), Per-Arne Håkansson (S), Linda Ylivainio (C), Erik Ottoson (M), Matheus Enholm (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Erik Ezelius (S), Bengt Eliasson (L), Fredrik Lindahl (SD), Jonas Eriksson (MP), Louise Meijer (M), Mikael Strandman (SD) och Jessica Wetterling (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 1 september 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn och analys av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt angränsande frågor och föreslå åtgärder i syfte att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter (dir. 2016:73). Utredningen antog namnet Utredningen om en stärkt minoritetspolitik (Ku 2016:02). Enligt tilläggsdirektiv som beslutades den 15 juni 2017 fick utredningen även i uppdrag att analysera vad den finlandssvenska gruppen i Sverige har för ställning och överväga om den ska erkännas som nationell minoritet (dir. 2017:64). Utredningstiden förlängdes samtidigt.

I juni 2017 överlämnade utredningen delbetänkandet Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60).

Regeringen beslutade den 21 mars 2018 propositionen En stärkt minoritetspolitik (prop. 2017/18:199, bet. 2017/18:KU44, rskr. 2017/18:409). Propositionen utgör en del i arbetet med att säkerställa efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter. I propositionen aviseras att regeringen avser att återkomma med ytterligare delar av den reviderade inriktningen för minoritetspolitiken.

Kulturdepartementet höll den 22 maj 2018 ett samrådsmöte med ett antal organisationer som företräder de nationella minoriteterna för att föra en dialog om den fortsatta inriktningen för minoritetspolitiken.

Övriga delar i uppdraget till Utredningen om en stärkt minoritetspolitik (Ku 2016:02) har redovisats i slutbetänkandet Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88). Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Bakgrund

Målet för minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och att stärka deras möjlighet till inflytande, samt att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:272). Det övergripande målet bröts genom reformen 2010 ned i tre delområden: diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet (prop. 2008/09:158 s. 45–46). De insatser och åtgärder som vidtas inom politikområdet hänför sig till de tre delområdena, och uppföljningen av utvecklingen genomförs och redovisas också inom dessa.

Utskottets överväganden

Nystart för en stärkt minoritetspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Skrivelsen

Nuläget inom minoritetspolitiken

Regeringen redovisar en nulägesbeskrivning inom minoritetspolitikens tre delområden: diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet. Beskrivningen grundar sig främst på löpande rapportering från samordnings- och uppföljningsmyndigheterna Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget samt på Sveriges rapporter om efterlevnaden av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2, ramkonventionen) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3, språkstadgan) vilka överlämnades till Europarådet i juni 2016 (Ku2016/00845/DISK).

Regeringen konstaterar bl.a. att det skett en positiv utveckling på en övergripande nivå för efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter sedan lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) trädde i kraft den 1 januari 2010. Det återstår dock utmaningar, vilket är anledningen till att regeringen beslutat propositionen En stärkt minoritetspolitik (prop. 2017/18:99).

Vidare konstaterar regeringen att det finns stora skillnader mellan kommuner och landsting inom respektive utanför förvaltningsområdena. Aktivitetsnivån varierar även mellan de tre olika delområdena. Det mest aktiva arbetet bedrivs inom delområdet språk och kulturell identitet, dock med varierande effektivitet och kvalitet. Delområdet diskriminering och utsatthet har däremot inte prioriterats på samma sätt i den offentliga verksamheten och här finns det brister såväl vad gäller kunskapsnivån som aktivitetsnivån. Inom delområdet inflytande och delaktighet har olika delar av det allmänna varierande grad av måluppfyllelse och det kan konstateras att tydliga styrdokument och en öppen dialog har varit framgångsfaktorer för de kommuner, landsting och statliga myndigheter som har kommit längre i sitt arbete.

Den centrala samordningen och uppföljningen av politikområdet har varit betydande för den positiva utvecklingen. Samtidigt pekar utredningen och remissutfallet på att den nuvarande ordningen har brister.

Regeringen gör bedömningen att det återstår arbete inom minoritetspolitiken för att efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter ska kunna säkerställas.

Nästa steg för en stärkt minoritetspolitik

Regeringen gör bedömningen att det är nödvändigt med ett helhetsgrepp om minoritetspolitiken. Detta bör bestå av tre övergripande beståndsdelar:

1. ramverk
2. samordning, utveckling och uppföljning
3. åtgärder.

Ett kontinuerligt utvecklingsarbete bör bedrivas för att löpande justera genomförandet av minoritetspolitiken.

Vidare gör regeringen bedömningen att ansvarsfördelningen inom minoritetspolitiken bör förtydligas för att åstadkomma ökad effektivitet, systematik och långsiktighet.

De nationella minoriteternas organisationer har stor betydelse, enligt regeringens bedömning, för genomförandet av minoritetspolitiken, både som experter på den egna situationen och som viktiga företrädare för minoriteterna. Organisationsstödet till riksorganisationer som företräder de nationella minoriteterna bör höjas. Ett sådant organisationsstöd bör även införas för riksorganisationer som företräder samer i arbetet med minoritetspolitiken. Samordnings- och uppföljningsmyndigheterna bör vidta kapacitets- och kunskaphöjande åtgärder för att stödja organisationerna.

Effektiv styrning, samordning och uppföljning för fortsatt utveckling

För att säkerställa efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter och måluppfyllelsen på politikområdet gör regeringen bedömningen att styrkedjan bör förbättras, tydliggöras och effektiviseras. Styrningen av politikområdet bör utgå från den fortsatta inriktningen för minoritetspolitiken och behovet av ökad tydlighet och transparens.

Vidare gör regeringen bedömningen att samverkan mellan statliga myndigheter, kommuner och landsting på det minoritetspolitiska området bör förbättras.

Statliga myndigheter har stor betydelse för genomförandet av minoritetspolitiken. Därför bör ett mer strategiskt förhållningssätt till myndighetsstyrning tillämpas inom minoritetspolitiken.

Vidare bör uppföljningssystemet enligt regeringens bedömning utvecklas och möjligheten att på ett systematiskt och långsiktigt sätt följa och analysera utvecklingen inom alla berörda sektorer bör förbättras. De myndigheter som har uppföljningsansvar inom olika sektorer bör förbättra sin kapacitet att följa och analysera utvecklingen i förhållande till det minoritetspolitiska målet.

Regeringen gör även bedömningen att samordningen, utvecklingen och uppföljningen av minoritetspolitiken bör stärkas.

Myndighetsstrukturen för samordning, utveckling och uppföljning av minoritetspolitiken bör utredas och analyseras närmare.

Sametinget bör även i fortsättningen vara ansvarig myndighet för samiska frågor inom minoritetspolitiken.

Ett långsiktigt arbete för de nationella minoriteternas språk och kultur

Om de nationella minoritetsspråken ska kunna bestå och utvecklas som levande språk i Sverige, är det enligt regeringens bedömning nödvändigt att även i fortsättningen vidta åtgärder för att bryta den pågående språkbytesprocessen.

Ett långsiktigt och samlat handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken bör enligt regeringens bedömning utarbetas och antas. Programmet bör innehålla såväl övergripande som specifika åtgärder och en tydlig ansvarsfördelning. Organiseringen av språkcentrum eller motsvarande funktioner för att främja de nationella minoritetsspråken bör utredas för att kunna ingå i handlingsprogrammet.

Vidare gör regeringen bedömningen att de nationella minoriteternas kultur utgör en viktig del av såväl det gemensamma kulturarvet som det samtida kulturlivet och bör fortsätta att stödjas av det allmänna. Utgångspunkten för detta bör vara att de nationella minoriteterna ska ges möjlighet att utveckla och bibehålla ett levande kulturliv.

Hälso- och sjukvård för de nationella minoriteterna

Regeringen följer det arbete som pågår inom kunskapsnätverket för samisk hälsa. Resultatet av detta arbete bör inväntas innan regeringen tar ytterligare ställning i frågan om ett centrum för samisk hälsa.

Vidare gör regeringen bedömningen att Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen bör ha långsiktiga metoder för att följa de nationella minoriteternas situation inom respektive myndighets ansvarsområde. Detta bör ske med beaktande av respektive minoritets förutsättningar och behov.

Aktörer inom hälso- och sjukvården bör enligt regeringen ha grundläggande kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken för att kunna möta dessa i enlighet med gällande bestämmelser.

Kompetensförsörjning för framtiden

Tillgången till personal med språk- och kulturkompetens är enligt regeringens bedömning avgörande för det allmännas möjlighet att efterleva de krav som ställs med anledning av de nationella minoriteternas rättigheter. Arbetet med kompetensförsörjningsfrågor bör därför vara strategiskt och långsiktigt. Det är utifrån detta syfte viktigt med goda utbildningsmöjligheter i de nationella minoritetsspråken.

Universitet och högskolor har en betydande roll för minoritetspolitiken genom de möjligheter till utbildning om de nationella minoriteterna och i de nationella minoritetsspråken som de erbjuder.

Behov av ökad kunskap och synlighet

Regeringen gör bedömningen att kunskapen om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken, liksom deras synlighet i samhället bör öka.

Statens skolverk har sedan den 1 februari 2018 ett samlat ansvar för frågor om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken inom ramen för sitt verksamhetsområde. Skolverket ska inom ramen för detta ansvar verka samlande, stödjande och pådrivande.

Regeringen gör bedömningen att kunskapen om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken inom skolväsendet bör öka.

Regeringen avser att följa det arbete med frågor om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken som sker inom folkbildningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis betona vikten av det beslutade målet att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjlighet till inflytande samt att stödja de historiska minoritetsspråken. Utskottet vill också framhålla betydelsen av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. I skrivelsen ger regeringen en lägesbild över minoritetspolitiken. Regeringen framhåller bland annat behovet av ett långsiktigt arbete för de nationella minoriteternas språk och kultur och betydelsen av att öka kunskapen om och synligheten för de nationella minoriteterna i samhället. Utskottet välkomnar redogörelsen och det viktiga arbete som bedrivs.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:282 Nystart för en stärkt minoritetspolitik.